

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Regvla Morvm Sive Tractatvs Bipartitvs De Sufficienti Ad
Conscientiam Rite Formandam Regvla In Quo Usus
Cujusvis Opinionis Practice Probabilis Convincitur Esse
Licitus**

Terillus, Antonius

Leodii, 1678

Quæst. LVI. Vtrùm, & cur in dubio melior sit conditio possidentis, saltem in
materia iustitiæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77827](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77827)

quando constat de tali obligatione, non est locus pro aliis regulis; quæ proinde huic non contradicunt, nec possunt contradicere. Jam duæ posteriores regulæ nullam inter se repugnantiam habent, sed una potius juvat ad confirmandam alteram, ut satis constat ex dictis.

ASSERTIO III.

Duæ posteriores regulæ sæpe inseruntur ad dirigendum ipsum operantem, ut conscientiam debite formet. Propositum autem sit declarare, quando ad hoc conducant.

46. **P**ROBATUR assertio contra Celladeum, qui tenet, istas regulas ad conscientiam applicari non posse. Probat, inquam, quia sæpe versamur in tali dubio, in quo judex ex vi dictarum regularum nos liberare deberet, etsi omnia, quæ sunt in conscientia nostra, illi manifestarentur. At in tali casu regulæ illæ æquè serviunt nobis ac judici ad firmandam conscientiam, quod non teneamur subire talem pœnam, aut privare nos tali re; &c. Ratio est, quia forum externum & internum non differunt, nisi quando externum nititur præsumptione, quæ in foro interno scitur esse falsa. At extra talem casum nulla est diversitas in utroque foro, nisi quod judex externus teneatur sententiam ferre in favorem rei; in foro autem interno reus potest cedere jure suo, qui proinde non tenetur, potest tamen in proprium favorem sententiam dicere, atque ita se ab onere liberare. Et sanè, quando perspicuum alicui est, se in tali dubio constitutum esse, ut judex omnium, quæ sunt in conscientia ipsius, conscius, sententiam favorabilem pronuntiaret,

eidem pariter perspicuum est, se eodem fundamento dixit, posse simile judicium formare. At judex movetur dictis regulis. Ergo & privatus homo eisdem moveri potest ad conscientiam suam debite formandam. Ergo regulæ illæ utiles sunt non solum pro foro externo, sed etiam aliquando pro interno; & quidem in omni casu, in quo forum externum reum liberaret, si omnia, quæ habet in conscientia, certè constarent in foro externo. E contra verò, si judex me damnaret ad partem tutiorem, si omnia quæ habeo in conscientia essent manifesta, tunc per se loquendo teneor ad sectandam partem tutiorem, nec ab hoc onere alia ratione liberari possum, nisi quia in aliquibus casibus jus positivum aut ratio naturalis dicitur, me non teneri ad me ipsum condemnandum ad talem pœnam, donec damnetur ad illum per sententiam judicis.

47. Ex his inferitur 1. difficultates, in quæstionis introductione propositas, nullius esse momenti, cum regulæ istæ versentur circa diversa objecta, diversasque circumstantias. Itaque manifestum est, difficultates illas per dicta esse solutas.

48. Inferitur 2. Celladeum non solum concordiam, sed etiam sensum harum regularum insufficienter explicuisse; ac proinde cum sine sufficiente fundamento jactasse, nos nostram de illarum concordia nescientiam prodere, nec posse eas in nostris principiis concordare, cum omnia è contrario se habeant; omnes enim facillimè conciliantur, nec ulla invenitur umbra repugnantie inter illas. Interim judicet Lector, an ipse reus sit censuræ, quam aliis inussit, cum nec sensum illarum, nedum earum concordiam sufficienter declaraverit.

Celladeus reus est censoræ, quam nobis objecit.

QUÆSTIO QUINQUAGESIMA-
SIXTA.

Virum, & cur in dubio melior sit conditio possidentis, saltem in materia iustitiæ?

Quid teneat Celladeus.

QUÆSTIONEM hanc ex professo tractat Celladeus lib. 4. uel. 12. in qua, communi Theologorum sententiæ subscribens, laserit titulum possessionis ita prævalere in materia iustitiæ, ut ratione illius possessor præferendus sit, nec ullatenus teneatur se re sua privare ob dubium ortum, utrum spectet ad alium. Verum contendit, id ideo præcisè licere, quia ipse titulus possessionis tollit dubium, & reddit probabile, quod res ad possessorem pertineat. Ego quæstionem etiam excutiam, & veritatem, ut potero, elucidabo, atque hac occasione novellam Celladeum, ubi illum à communi veraque sententiâ recedentem invenero.

ASSERTIO PRIMA.

Possessor bonæ fidei licitè retinet rem suam sibi integram, nec eam tenetur dividere, quamvis postea dubitet, an ad alium spectet; modo post ortum dubium sufficientem diligentiam adhibuerit ad inveniendam veritatem, & post diligentiam præmissam res adhuc maneat dubia.

2. **H**ÆC est communis Theologorum sententia, cui paucis demptis, reliqui subscribunt. Loquuntur autem expressè de possessore bonæ fidei, quia sola possessio bonæ fidei titulum trahit. Exigunt autem ut, orò dubio, sufficientem pro scienda veritate diligentiam adhibeat.

Possessor
bonae fidei
omnibus
preferatur in
dubio.

habeat, quia alioquin temere faceret retinendo rem, quam forte sciret ad alium pertinere, si veritatem investigaret. His positus, probatur multipliciter. Primo, hoc traditur in *65. regula iuris in 6.* ubi sic habetur: *In pari delicto vel causa melior est conditio possidentis.* Causa dubii expositi est par causa respectu possidentis, & alterius de cuius dominio in rem illam dubitatur. Ergo potior erit conditio possidentis, quae certe potior non esset, si re illa seipsum privare, aut illam dividere teneretur. Ergo licite eam retinet, nec eam tenetur dividere. Secundo, talis possessor in nullo foro externo spoliaretur sua possessione ob dubium, utrum res ad illum an ad alium pertineat. Ergo non est spoliandus eadem in foro interno, quia idem servandum est in utroque foro, quando forum externum non nititur falsa praesumptione, quali certe in hoc casu non nititur, cum supponamus eadem omnia constare in utroque foro. Adde iudicem fori externi in hoc casu rectum & iustum iudicare, jus suum cuique tribuendo, hoc enim facit, quoties officio suo non deest. Ergo iustum & rectum est, ut possessor retineat rem suam in dubio. Ergo ipse ita iudicans & faciens, rectum iudicat, & iustum facit. Tertio. Quando partium iura sunt obscura, reo potius favendum est quam auctori. At possessor est reus, & non possessor praetendens est auctor, & in dubio hoc iura sunt obscura. Ergo possessori favendum est contra auctorem. Et sane in criminalibus certum est, quod reo in tali casu favendum sit. Ergo etiam in civilibus, quia regula iuris aequaliter pronunciat de omnibus. Haec sufficienter probant rem ita se habere; verum Celladeus illis satisfacere nolit, nisi etiam ulterius indagaret causam, ob quam res ita se habeat. Sit ergo

ASSERTIO II.

Propositum sit exponere rationes, ob quas in pari causa melior sit conditio possidentis.

Cur conditio
possidentis sit
melior in
dubio?

Ratio 1.

3. **P** R I M A & potissima ratio à priori hujus rei ex eo desumitur, quod in casu praesentis possessor simpliciter habeat jus majus ad rem illam, quam non possessor. Quamvis enim titulus domini ex aequo utriusque faveat, cum pro utroque par sit ratio dubitandi, tamen titulus ac jus possessionis favet soli possessori. Non est autem aequum, illum privari hoc titulo ob exceptionem dubiam, quae aequè favet ipsi, ac competitori, ut contingit in casu dubii. Hinc fit, ut in omni foro conditio possidentis, ceteris paribus, melior sit conditione non possidentis.

Ratio 2.

4. Secunda ratio, quae Celladeo mirè arripit, desumitur à Cardinali Pallavicino *de Act. humi. disp. 9. quest. 4. art. 3.* & à Bressero *lib. 4. cap. 3. num. 22.* & sic se habet. Expediit republicae, ut possessor in dubio non privetur re possessa, quae in casu dubii non potest transferri in non possessorem sine turbatione quietis publicae. Hinc est, quod, ceteris paribus, leges semper favent possessori & consuetudini. Praeterea nunquam eligitur aliquid in republica, si non existimetur esse melius eo, quod antea erat in usu; frustra enim immò noxiè, & cum turbatione pacis, mutatio fieret, si non fieret in melius. At non est melius possessorem privari re sua ob dubium, quod non favet magis alteri quam ipsi. Imò melius est, ut maneat sicut est, cum possessor habeat titulum, quo alter caret. Haec & hae similia dicit Aucto-

res afferunt. Quae certe congruè afferuntur, ut aliquid lucis afferunt, quamvis, si omnia bene inspiciantur, ratio haec videatur fundari in priori.

5. Celladeus hinc addit primò, quod plus requiritur ad auferendum aliquid ab alio, quam ut tenet ille eam sibi retineat, & alteri non det. Ergo non potest auferri à possidente propter dubium, ut alteri detur; alioquin non plus requiretur ad auferendam, quam ad retinendam, seu ad alteri non dandum. Addit secundò, quod talis mutatio non habeat causam finalem, quodque ideo fieri non debeat.

6. Haec rationes Celladei bene procederent, si ageretur de re, quam constaret ad aliquem pertinere ut propriam; quia in tali casu plus requiritur ad rem illam à Domino auferendam, quam ut ipse eam retineat, & alteri non det. At si agitur de non auferenda sed retinenda, seu non danda re, de qua dubitatur, an ad hunc vel illum pertineat ut propria, oportet aliunde probare, quod plus requiratur ad illam auferendam à possessore, quam ad illam non dandam auctori, sed sibi retinendam. Alioquin contendet quis, ipsum jus dubium postulare, ut partes inter se conveniant, & inter se partiantur. Similiter contendet, quod tantum sufficiat ad auferendam rem à praetense Domino, quantum sufficit ut illam non det. Nam ratio illam non dandi fundari debet in carentia juris alieni ad illam, similiter & ratio illam non auferendi fundari debet in eadem carentia, alioquin dari debet alteri, & à priori auferri. Cur autem idem non contingit in dubio? Certè nisi hoc aliunde probeur, non apparet esse verum. Ergo haec ratio insufficientis est, nisi resolvatur in aliam. Secunda autem Celladei ratio minus valet, quia statim apparet causa finalis talis mutationis, nempe ut vitetur periculum violandi juris alieni, quod vitari non potest in tali dubio, nisi partes inter se conveniant, & quisque partem valoris accipiat.

7. Tertia ratio elicitur ex dictis, quia jus cur-
Ratio 3.
jusque completur per legem absolute faventem uni, & gravantem alium, ut traditur, ubi agitur de natura juris. At jus dubium, seu lex dubia, nullam habet vim obligandi, ac proinde non obligat. Ergo in hoc casu neuter ad quidquam tenetur praesens ex vi juris dubii alteri faventis. Ergo ex eo capite non tenetur possessor ad quidquam dandum auctori. Itaque in hoc casu absolutum jus domini directe obligans neutri parti favet. Ergo recurrendum est ad jus reflexum. At hoc tandiu solum aequè favet utrique parti, quamdiu cetera sunt paria, quo in casu res dividenda est inter eos, si neutra pars possideat, ut omnes fatentur. Verum si cetera non sint paria, sed una pars sit possessor bonae fidei, pars illa habet directum & absolutum titulum, seu jus possessionis ad rem illam, ac proinde jus reflexum debet illi favere, & gravare alterum, quia jus reflexum non potest onerare illum, qui ex vi juris directi praefertur. Ergo possessor ex nullo jure directo aut reflexo obligatur ad se privandum re possessa. E contra, tam jus possessionis directum, quam jus reflexum, directo illo jure subnixum, dat illi praerogationem & potestatem ad rem illam retinendam, eaque utendum, atque etiam ad ipsam alienandam, eo modo, eaque restrictione, quam Auctores communiter requirunt ad usum & alienationem rei possessae, stante dubio circa legitimum rei dominium.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

8. **O**BJICIT primò. In dubio tutior pars est tenenda. At tutior pars est, si res instituat, aut certè per conventionem vel sententiam iudicis dividatur; quia alioquin homo exponitur periculo habendi alienum, & prorsus casualiter se habet ad violandum & non violandum præceptum.

Tutius est **Judici & actori relinquere rem in manu possessoris, in casu dubii.** Respondeo, argumentum procedere posse vel de iudice, vel de actore, vel de reo, seu possessore. Si de prioribus procedat, tutius est, ut relinquatur res in manu possessoris, qui sine manifesta juris possessorii violatione adigi nequit ad cedendum sua possessione. Itaque tam iudex quam actor peccaret, si rem à possessore in casu dubio exigeret. Præterea si iudex cogeret rem dividi, haud dubiè privaret alterutrum jure suo, cum res supponatur integrè ad alterutrum spectare. At hoc inconveniens (si tamen sit inconveniens, ut præterdit objectio) non incurritur, si res relinquatur in manu possessoris, quia fortè nemo privabitur jure suo; & certum est, quòd possessor non privetur sua possessione, & jure ad eam, quo, & ipse privaretur, si ad alienandum rem adigeretur, & alteruter etiam sui dominii jacturam certè pateretur, si res divideretur.

Possessori tutius est rem dividere aut alienare. **9.** Quod si loquamur de ipso possessore, esset quidem tutius respectu illius aut totam rem alienare, aut cum actore pacifici, remque in contractu dividere. Verùm ad hoc non tenetur, quia tutius solum ex necessitate tenendum est in dubio pratico, non autem in dubio speculativo, quando scilicet adest rationalis causa formandi conscientiam, quòd liceat rem sibi retinere, non obstante dubio remoto. At in casu nostro adest talis ratio fundata in titulo possessionis, ut dictum est, & ex eo probatur, quòd iudex, totius rei conscius, nec debeat, nec possit possessorem privare re illa. Unde sequitur, possessorem non obligari ad se illà privandum, quia si ille ad hoc teneretur, deberet iudex ad hoc illum obligare, quia utrumque forum in tali casu eodem modo iudicat.

Casualitas possidendi alienum vel suum non obstat possessori in dubio. **10.** Demum, etsi in hoc casu casuale sit homini habere alienum vel suum, non tamen per hoc exponitur periculo violandi ullam legem absolute obligantem, vel habentem vim legis; cum hic & nunc nulla detur ejusmodi lex respectu hominum versantium in tali dubio, ideoque citra periculum peccati homo se tali casui exponit; quia satis constat, nullam dari legem obligantem possessorem pro ista circumstantia dubii, in qua proinde constat, retentionem rei esse licitam.

Non obligatio legis dubia manifestè apparet in dubio possessoris. **11.** Et sanè vel hinc colligere potest Celladeus, quàm longè à vero recesserit, quando negavit, conscientiam formari posse, in casu dubii vel probabilitatis paris, per legem non sufficienter promulgatam vel applicatam. Profectò nil clarius, quàm legem faventem vero Domino in hoc casu non esse sufficienter applicatam ut quemquam obliget. Lex enim illa in hoc casu non magis favet vero Domino, quàm falso, quia post omnem diligentiam adhibitam, dubium manet, an huic vel illi faveat, an hunc vel illum gravet. Ergò non potest magis faverè vero Domino, quàm falso. At falso non faveat, eùm ex sua essentia illum gravet, nec possit illi fovere, aut ullam obligationem in favorem illius inducere. Ergò neque potest vero Domino fovere, aut quem-

quam obligare in favorem ipsius; non ex defectu legis (datur enim lex vero Domino favens, & omnes alios gravans) sed defectu promulgationis & applicationis debita. Et quidem hoc quoque notandum est contra Celladeum, quòd doctrina ista locum habeat in materia juris naturalis, quia præsens quaestio ad jus naturæ pertinet, cum jure naturæ suum cuique reddere teneamur.

12. Porro, si loquamur de lege vel jure absolute favente Domino, & absolute gravante alios, idem de illa dicendum est, quod *quæst. superiore* in fine diximus de voto, scilicet, omnem absolutam obligationem talis legis dependere à jure acquisito, ac ad illud consequi. fingamus enim neminem habere jus acquisitum ad quidquam; profectò in tali casu lex illa, *Alienum nec auferas, nec retineas non consentiente Domino*, inutilis esset, & de subiecto non supponente, si sumeretur ut lex absoluta, quia nil absolute vetaret, cum nemo esset Dominus ullius rei, nec quisquam impediretur à capienda & retinenda re quavis illi obvia. Itaque talis lex ad summum esset conditionata, ideoque nullam ex se obligationem absolutam asferret, sicut lex solvendi votum per se nullam asfert obligationem. Verùm si homo semel acquisivit jus, quocunque tandem modo illud acquisivit, consequenter ad illud Deus absolute obligat omnes ad non utendum re ulla, invito Domino. Et hæc est voluntas Dei, à qua omnis absoluta obligatio non contrectandi alienum invito Domino dependet. Verùm sicut hæc lex supponit jus acquisitum, ita subit omnes exceptiones & variationes, quibus jus ipsum subjacet. Si enim jus sit certum, certum pariter erit, legem hanc dari & favere Domino: si jus sit dubium, dubium etiam erit, an talis lex existat. Itaque dubium facti in hoc casu, non aliter quàm in casu voti reducitur ad dubium juris. At jus dubium non obligat; nullum proinde periculum est peccandi seu violandi legem obligantem, etsi sit periculum retinendi id, quod verè est sub dominio alterius, & sit prorsus casuale, an res ex vi dominii acquisita spectet ad possessorem potius quàm actorem. Et sanè hæc videtur esse ratio maximè fundamentalis, ob quam in istis omnibus aliisque similibus nullum sit periculum peccati, seu offensæ divinæ, quia nullum est periculum transgrediendi ullam legem obligantem, seu exercentem vim legis.

13. Objicit secundò. Titulus possessionis non sufficit conjugi ad petendum debitum in dubio matrimonii, ut constat *ex cap. Inquisition. de sent. excom. & ex cap. Dominus de secundis nuptiis*. Ergò neque sufficit ad retinendam rem possessam in dubio an spectet ad alium.

Respondeo, quidquid sit de antecedente (quod negatur à multis expressè docentibus, possessorem bonæ fidei posse licite petere debitum in dubio de valore Matrimonii, si post debitam diligentiam dubium solvi non possit) negatur consequentia. Disparitas est, quia ante omnem nostrum contractum datur lex absolute vetans omnem copulam, donec contractus matrimonialis legitime initus fuerit. Hæc lex est in possessione ante omnem omnino contractum; & semper obligat ne copula exigatur, donec sufficienter constituerit, debitum peti à legitimo conjuge. Hoc autem non constat in dubio. Ergò in dubio obligatur conjux ad non petendum debitum. Nec mirum, quia hæc lex certè existens, certoque obligans, eodem prorsus modo extenditur ad non exigendum debitum in dubio, ac in persuasionem quod Matrimonium sit nullum. At omnia

Lex absolute obligans ad non contrectandum alienum consequitur ad jus acquisitum.

Objectio 2. Titulus possessionis non tantum facit in ordine ad usum matrimonii, sicut in ordine ad usum aliarum rerum.

contrario se habent in casu præsentis, quia quando agitur de dominio rerum, non constat quòd detur ulla lex absolutè favens auctori, & gravans possessorem bonæ fidei, ne rem illam retineat, cum omnis ejusmodi lex sit æquè dubia, ac est ipsum jus seu dominium. Ergò nulla datur obligatio in hoc casu, licet detur in alio.

Objectio 3.

14. Objicit tertid. In casu opinionis hinc inde probabilis de dominio rei, possessio non favet possessori, quia licet uti opinione probabili contra possessorem, saltem in foro interno, & quod consequens est, etiam in foro externo, quod non discriminatur ab interno, nisi quando forum externum nititur præsumptione aliqua, quæ in foro interno scitur esse falsa. Ergò possessio non favet in dubio, quia vix ullum aut omnino nullum dubium est, in quo desunt opiniones, Advocati, allegationes, & textus; sicut in foro interno non desunt confessarii, probabilitates, & opiniones.

Respondeo, regulam juris expressè tradere, quòd in pari causa melior sit conditio possidentis. Par autem causa est non solum quando res dubia, sed quando rationes, auctoritates, & opiniones utrique parti faventes, sunt hinc inde æquales. Eadem enim rationes æqualiter procedunt pro hoc casu, ac pro casu dubii. Quòd si opinio aliqua alicuj videatur probabilior opinione opposita, causa non est omnino par; ac pròinde regula juris, prout jacet in terminis, non ita servit in hoc casu, sicut in casu dubii, aut causæ paris. Ceterum cum antecedens sit falsum, consequentia est nulla. Præterea doctrina consequentis est falsa, quia etsi in omni sermè dubio inveniri possint advocati, qui textus allegent, &c. certissimum tamen est, non omnes ejusmodi advocatos cum suis allegationibus reddere partem illam probabilem cui student, sed rem, omnibus illis conatibus præmissis, adhuc apud æquum rei æstimatorem manere dubiam. Itaque certum est, regulam hanc frequentissimè locum habere in utroque foro; nos autem non loquimur nisi de casibus, in quibus regula locum habet.

ASSERTIO III.

Possessio bonæ fidei non solvit dubium de dominio rei, nec reddit possessorem certum, aut probabiliter securum, quòd dominium rei sit penes ipsum.

Titulus possessionis non sufficienter probat, rem ad possessorem pertinere in casu dubii.

15. **A**SSERTIO hæc est expressè contra Celladeum, qui in hac quæst. ex professo contendit, quòd possessio idè præcisè favet possessori, quia solvit dubium; adeo ut regula de sequenda parte tutiori procedat in sensu composito dubii; regula verò de meliori conditione possessoris, intelligenda sit in sensu diviso dubii. Hoc præmissis.

Probatur 1. Titulus, in cujus sensu composito dubium supervenit, non solvit dubium; quia si solus ille titulus solveret dubium, idem solus dubium arceret. Et sanè hæc propositio certa est apud Celladeum, qui supra quæst. 51. omni nisi contendit, solam rationem dubitandi non sufficere ad solvendum dubium. Atqui possessio est titulus, in cujus sensu composito supervenit dubium de dominio rei possessæ; nam loquimur solum de dubio apud possessorem bonæ fidei; nemo autem possidet bona fide, si ab initio dubitet, an res, quam possidet, sit aliena. Itaque

Ratio 2.

loquimur de eo, qui possedit rem bona fide, antequam dubium de dominio oriretur; & consequenter sermo est de dubio, quod supervenit possessioni, sine ulla dubitatione inchoatæ. Ergò possessio non est titulus, qui dubitationem illam solvat, aut solvere possit, idque verum est ex mente expressæ Celladei, qui proinde in his assertis inconsequenter locutus est.

16. Probatur 2. Si possessio se sola solveret dubium, eo ipso quòd quis possideret rem, probabiliter crederetur verus Dominus illius, & consequenter absque ullo examine præsumendus esset habere verum dominium in rem illam. Ergò non teneretur ulterius rem examinare, quia non est cur quisquam, qui rationaliter præsumitur Dominus, teneatur ulterius examinare suum titulum ob merum dubium, quod nullam secum probabilitatem affert pro illa parte, nec ullam partis contrariæ probabilitatem auferit. At in omnium sententia possessor, si dubium oritur, tenetur veritatem investigare. Unde duo inferuntur. Primum, quòd titulus possessionis in tali casu nil faciat ad jus, quòd queritur. Jus enim queritur non solum independentè à possessione, sed etiam contra ipsam possessionem, quæ supponitur, non queritur. Alterum, quòd titulus possessionis non sufficiat ad probabiliter æstimandum, verum rei dominium ad possessorem pertinere, & consequenter, quòd possessio non sit argumentum sufficiens ad solvendum dubium de dominio.

17. Probatur 3. Possessio est prorsus indifferens, ut conjungatur vel non conjungatur cum dominio; constat enim nos sæpe possidere que nostra non sunt, & multa esse nostra, que non possidemus. Ergo titulus possessionis nil prorsus facit ad credendum, quòd dominium sit penes possessorem. Generalis enim regula est, quòd prædicatum, ex se prorsus indifferens ad utramque partem contradictionis, nil conferat ad quæstionis decisionem; sicut si queramus, utrum Petrus sit in foro, ad hoc nil confert quòd sit armatus, quia esse armatum nullam habet connexionem cum esse in foro, nec esse in foro cum esse armatum. At talis est casus noster. Imò quamvis prædicatum possessionis effectus genus ad jus & dominium, quòd tamen verum non est, adhuc tale prædicatum nil prorsus conduceret ad inferendum dominium, sicut animal, quòd est prædicatum genericum, nil prorsus concludit ad determinandum, an animal, quòd à longè video, sit homo vel brutum, quia tota illa notio ob suam universalitatem est prorsus indifferens ad utramque partem contradictionis.

18. Sed ut res extra omne dubium fiat. Titius absens instituitur à Sempronio hæres. Veniat Titius, ut possessionem hæreditatis capiat; capiat autem eam legitime hac hora determinata. In hoc casu sic arguo. Evidens est, possessionem initam hac hora nil prorsus conduceret, ut verum jus ac dominium rerum possessarum certius credatur ad illum pertinere, quam credi poterat unâ horâ antè, priusquam possessionem inierat. Ratio est, quia omnis titulus, ex quo probari ac præsumi possit verum jus, præcessit possessionem bona fide initam, ut patet. Sicut Membrum ergò possessio primùm inita nil ad hoc conduceret, sic nec possessio continuata quidquam juvat ad ipsum probandum, nisi eousque continuata fuerit, ut novus titulus ulscapionis vel præscriptionis post diuturnam possessionem accesserit.

cesserit. Jam regula possessionis faveat huic homini statim à possessione, quæ tamen illi non fuisse, si dubium ortum fuisset ante possessionem; tunc enim relatè ad talem rem non esset possessor bonæ fidei, ut patet. Rursus sic arguo. Si duo moveant simile dubium huic possessori de duabus rebus similibus, unus horâ ante initam, alter horâ post possessionem initam, non est, cur primum dubium sit potentius, quàm secundum, ad persuadendum, quòd jus ad possessorem non pertineat. Primum autem dubium, ante possessionem motum, impedit, quòd minus possessor probabiliter credatur Dominus. Ergò secundum dubium, motum post possessionem, impedit idem iudicium. Ergò possessio non est medium aptum ad solvendum dubium de dominio. Ergò falsum est, quòd regula possessionis intelligatur in sensu diviso dubii; indubiè enim intelligitur in sensu composito ipsius.

Ratio 4.

Possessio non est probabile argumentum juris.

19. Demum sic arguo. Mera possessio, etiam bona fide inita, nec reddit dominium rei possessæ certum, nec probabile. Ergò possessio bonæ fidei non est fundamentum sufficiens ad solvendum dubium, quòd rationabiliter solvi non potest, nisi vel per certitudinem, vel per probabilitatem. Probatur antecedens. In primis non reddit dominium certum, alioquin nemo unquam possideret alienum. Deinde non reddit illud probabile, quia quamvis possessio integræ hæreditatis, ab antecessoribus pacificè eam possidentibus acceptæ, probabilissimè supponat, plura ex illis bonis pertinent ad jus testatoris & possessoris; & sic in univèrsam magnam præbeat præsumptionem legitimi juris univèrsaliter sumpti circa bona ex hæreditate accepta; nulla tamen datur ejusmodi præsumptio circa bona, de quibus controvertitur, utrum ad possessorem pertineant, an ad alios? In istis enim frequentissimè invenitur, quòd ad alios pertineant, in aliis utraque pars relinquitur probabilis, & in aliis post omne examen res manet dubia, ut erat ab initio. Ergò titulus possessionis non reddit probabile, quòd talia spectent aut non spectent ad possessorem, sed relinquit totum in eo statu, quo fuisset, si possessio nondum fuisset inita, id est, in statu dubii; quia sicut possessio non obstat, quòd minus alii reclamant, & motiva sua urgent contra possessorem; imò sicut possessio non obstat, quòd minus argumenta habeant eandem vim, quam habuissent, si proposita fuissent unâ horâ vel die ante possessionem initam, aut si possessio inita non fuisset, nisi unâ horâ ante hoc tempus; ita pariter scitur, quòd merus titulus possessionis adiectus nil prorsus faciat ad probandum, quòd verum jus resideat apud possessorem. Imò si præsumptionibus agendum sit, contrarium potius præsumendum est, quia moraliter impossibile est, quin in magna hæreditate hominis divitis & negotiosi plurima ad alios spectantia reperiantur. Ergò præsumendum est ita contingere. At ea sunt, de quibus datur ratio dubitandi, non ea, de quibus nulla talis ratio datur. Ergò possessio nil prorsus facit ad solvendum dubium, ad quem rei dominium spectat, sed id totum independentèr à titulo possessionis probandum est.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objectio 1. 20. **O**BJICIES primò. Omnes fatentur possessionem in casu dubii prævalere, præponderare, ac inæqualitatem facere. At hoc R. P. A. Terilli, Regula Morum, Pars. II.

non faceret, nisi solveret dubium, & ad conscientiam debitè formandam juvaret.

Respondeo, possessionem prævalere in dubio de dominio, quòd certè arguit prævalentiam possessionis reperiri, stante non sublato dubio. Prævalet ergò non quia probat possessorem esse verum Dominum rei, sed quia ipsamet est novus titulus, qui tribuit jus possessori, ne privetur re semel bona fide possessa, (sive illa sit sive non sit sub suo vero dominio) donec plus afferatur contra se, quàm ipse habeat pro se. Itaque in isto casu duo dubia sunt solvenda; primum est dubium speculativum de dominio, ad quem spectet; secundum est dubium practicum conscientiæ, utrum scilicet liceat possessori retinere rem possessam, non obstante dubio, an dominium ad se vel ad alium pertineat. Possessio nil facit ad solutionem primi dubii, juvat tamen ad solutionem secundi, & ideo titulus possessionis prævalet omni titulo, qui competit non possessori in casu dubii.

Objectio 2.

21. Objicitur secundò. Possessio aliquid facit ad suitatem, ac ad dominium rei, quia diuturna possessio juvat ad acquirendum dominium perfectum, titulo præscriptionis, vel usucapionis, quòd totum sit, quia diuturnitas illa est continuata quædam adjectio priori dominio quali quali in ipsa possessione fundata. Ita Cellæus §. ultimo.

Possessio juvat ad novum jus acquirendum, sed non juvat ad probandum jus antecedens.

Respondeo, possessionem multum facere ad acquirendum dominium in posterum per usucapionem vel præscriptionem; æquum enim fuit leges condi, per quas dominium rerum transferretur in possessorem post tantum temporis legitime possessionis; alioquin rerum dominia fuissent nimis incerta. Jam ad dominium hac ratione acquirendum, multum conducit possessio, cum sine illa dominium tali via acquiri nequeat. Cæterum, nisi tales leges exstarent, possessio nulla ratione juvaret ad dominium, sicut ante illas non juvabat. Ex quo inferitur contra Cellæum, possessionem ex se nil facere ad habendum rerum dominium, quia tunc non opus fuisset præscriptione, cum, independentèr ab omnibus legibus statutibus præscriptionem, sola possessio continuata contulisset dominium. At nos non loquimur de hoc dominio; hoc enim totum simul acquiritur, expleto tempore à legibus statuto, & ante illud nil illius acquiritur; sed loquimur de jure ac dominio ab ipso possessore acquisito ante possessionem initam; constat autem possessionem ad hoc probandum nil prorsus conducere. Itaque falsum est, quòd ipsa continuatio possessionis sit quotidiana novi juris adjectio ad jus qualecumque antecedens; continuatio enim ad hoc solum juvat, ut tempus præscriptioni faciendæ statutum impleatur; sed ante illius impletionem nullum jus tribuit, vel auget. At post tempus elapsum, rerum dominium novum vi legum acquiritur, & illud tunc adicitur priori quali quali dominio; quòd non erat jus ad rem ipsam, sed solum jus possessionis à vero jure ac dominio rei prorsus distinctum; cum sæpe, non obstante possessione, inveniamus jus ac dominium rei ad alium pertinere, cui proinde possessor eam restituere tenetur.

Objectio 3.

22. Objicitur tertio. Possessio, ut ait Sanchez, affert præsumptionem juris; præsumitur enim aliquam rationem fuisse, cum quis bona fide, nemine reclamante, cepit possidere. Ita Cellæus.

Respondeo, jus quidem præsumi antequam possessionem

Poss. sio an
& qua ratio-
ne aff- rat
presumptio-
nem juris?

possessio pacifica ineatur, ut acutè & verè dixit Sanchez. Verùm ipsa possessio nullo modo auget hanc praesumptionem, sed sicut eam comitem habuit ab initio, & eandem tamdiu servat, quamdiu nil affertur in contrarium. Ceterùm sicut quodvis dubium praecedens possessionem hanc praesumptionem elidisset, sic etiam quodvis dubium post possessionem exortum eandem elidit; quia praesumptio illa in eo solùm fundatur, quòd cum pleraque bonorum, quae possidentur, spectent ad possessorem, praesumendum est quodvis particulare ad eum pertinere, quamdiu nil affertur in contrarium. At ubi aliquid affertur in contrarium, cessat ista praesumptio; quia optimè scimus, plurima saepe ad alios spectare, ac proinde, orto dubio, non possumus amplius praesumere, ut ab initio praesumebamus. Sed res examinanda est; quòd si remaneat dubia, tunc possessor titulo possessionis praefertur, sive illa res spectet sive non spectet ad alium.

Obiectio 4. 23. Obijcitur quartò. Possessio aliquando conjungitur cum praescriptione; tunc autem certum facit dominium. Ita Celladeus.

Merus titulus possi-
sionis nil ju-
vat ad pro-
bandu jus.

Respondeo, quid hoc ad rem? Praescriptio quidem efficit, ut jus de novo acquiratur, & sic tollit omne dubium in posterum. Unde non amplius tenetur homo sollicitus esse, etsi dubia exoriantur de aliquo jure. Verùm praescriptio nec supponit, nec probat jus antiquum fuisse verum. Verùm quidem est, quòd si nemo longissimo tempore reclamet, eo ipso probabilis est apparentia ac praesumptio, quòd jus ad alios non pertineat; quia homines non solent tamdiu negligere sua jura; verùm hoc nulla ratione infertur titulo possessionis, quia si haeres abfuisse in India toto illo tempore, & hodiè inisset possessionem, tota illa apparentia & praesumptio refusa fuisset in longitudinem temporis, non in possessionem, ut patet. Ergò possessio ipsa nil prorsus ad hoc conducit.

SOLVITUR PRINCIPALIS OBJECTIO,

Ac Reflexio Celladei circa hanc regulam.

Obj. ctio 5. 24. **O**BJICITUR quintò. Regula ista nihil valeret, si usus opinionis aequè ac minus probabilis esset licitus. Imprimis regula videtur esse de subiecto non supponente; quia in pari causa per nos liberum est opinari. Ergò liberum est aequalem causam inaequalem reddere, & solvere dubium per opiniones; dubio autem soluto, regula locum non habet.

Secundò, unusquisque in pari causa habet in manu sua bonam fidem, seu prudentem assensum, vi cujus ante omnem possessionem potest bona fide incipere possidere. Ad quid ergo juvat possessio?

Tertiò. Possessio ex alio capite nil juvat, quia etsi ponat inaequalitatem, non tamen reddit rem certam. At liberum est opinari minus. Ergò non obstante possessione faciente causam possessoris majorem, tam judex quam privatus, potest judicare rem pertinere ad auctorem. At per hoc cessat regula, quae non procedit de prudenter opinante rem esse suam.

Quartò, demum hac ratione omnia relinquuntur arbitrio, quia sicut quando sunt quatuor doctores pro hac parte, & quatuor pro illa, utraque est probabilis, & quivis potest prudenter credere cui placuerit; ita pariter erit in causa octo

testium aequalium, quorum quatuor aliis quatuor contradicunt; liberum enim erit judici prudenter credere his, rejectis illis. Ergò non est cur in paritate causae faveatur reo vel possessori, sed omnia arbitrio erunt relinquenda. Ita Celladeus §. 3. postquam in fine §. 2. monuisset, se istam reflexionem iterum atque iterum facere, ut omni diligentia refellat opinionem benignam, docentem usum cujuslibet ex opinionibus contradictoriis aequè probabilibus esse licitum?

Respondeo, Celladeum verè iterum iterum- que fatigare Lectorem; saepius eadem repetendo, timeo autem ne & ipse eundem fatigem responsiones easdem iterando; sed veria danda est responsio, si arguens ad replicandum repetita argumenti propositione urgeat. Sed jam paulatim ad singula. Ad primum, nemo dicit, quòd usus omnis opinionis probabilis sit licitus, sed solùm quòd usus cujusvis opinionis practice probabilis sit licitus, etsi contraria opinio sit probabilis. Hoc stante, etsi sit probabile, rem à Titio possessam esse meam, idque aequè probabile ac oppositum, imò & probabilius, non ideo est probabile, quòd liceat eam privata autoritate mihi vindicare. At si aequè probabile sit, dominium rei spectare ad possessorem, poterit ille eam sibi retinere, non praesens propter hanc speculativam probabilitatem, sed quia simul etiam est probabile, quòd hoc ipsi liceat; quòd ex titulo possessionis constat ipsi esse licitum. Hoc posito non tollitur dicta regula, sed stabilitur, cum per ipsam regulam efficacissimè probemus, quòd ubi intervenit titulus possessionis, liceat sequi opinionem minus tutam, etsi opposita tutior sit aequè probabilis, quia hic titulus additus illi opinioni non solùm facit illam practice probabilem, sed aut certam aut longè probabiliozem, & consequenter etiam tutam in conscientia.

25. Rursus regula non est de subiecto non supponente, neque enim semper liberum est nobis opinari in causa pari. Non est hoc liberum, quando adest causa dubitandi; sed non adest causa opinandi; quòd frequenter accidit, maxime in dubio negativo. Non est liberum in sensu composito iudicii comparantis & agnoscens utramque partem esse aequè probabilem, quòd frequenter evenit, maxime quando agimus per testes, & auctoritatem extrinsecam. Tertio, hoc saepe non est liberum homini ratione non passione ducto, quia saepe non adfunt motiva sufficientia ad rationabiliter solvendum dubium, etsi homo per temeritatem uni parti assentiri possit, & questionem solvere. At qui taliter solvit dubitationem, non est tutus in conscientia, nisi ad statum dubii redeat, & per ea, quae talem statum comitantur, se regulet. Porro quamvis in aliis innumeris casibus, simpliciter loquendo, liberum sit questionem solvere, tamen liberum etiam est, & saepe numero longè facilius illam non solvere. Ergò, stante variabilitate libertatis humanae, moraliter loquendo, necesse est, nos in istis etiam casibus saepe hærere dubios. Pro istis ergò casibus, qui profecto sunt innumeri & quotidie obvi, hac regula deservit.

26. In secundo nulla est difficultas, nisi intellegendi, quid sibi velit Celladeus, qui ludit, saepe potius se intricat terminis aperte repugnantibus. Quomodo enim possibile est incipere possidere ante omnem possessionem? Non dixerit hoc Oedipus, nisi cum Philosophis ad inceptioem & desinonem extrinsecam & intrinsecam recurrat. Tales autem subtilitates ad res morales non deter-

deserviunt. Præterea si ad hanc distinctionem recurrat, sensus erit, possumus extrinsecè incipere possidere rem, antequam verè possideamus eam intrinsecè; eò quòd possessio nullam habeat inceptionem intrinsecà, sed solum extrinsecam. Similia alia ex intricatissima quaestione de natura continui addi poterunt, quibus insilire nolo, quia non sunt ad rem. Et sanè nil juvaret Celladeum hæc objectio, tamen si propositio sensum haberet, & veritatem contineret; quia possessio, undecumque tandem eveniat, inchoanda est bona fide, ut regula locum habeat. Quid ergò refert, quòd possit quis incipere possidere ante omnem possessionem? Incipiat vel non incipiat possidere ante possessionem, id nil refert; sed requiritur ut bona fide possidere incipiat. At qui sic incipit possidere, rarò aut nunquam versatur in pari causa cum aliis, quia putat rem possessam ad se solum pertinere. Verùm sæpe post possessionem initam dubium oritur, & aliorum jus apparet tam verum quàm suum. Jam possessio bona fide inita servit pro hoc casu consequente possessionem. Quæ sunt omnibus adeo obvia, ut mirandum sit, Celladeum ad ea non reflexisse. Cæterùm falsum est, quòd assumit, scilicet semper nobis liberum esse in pari causa solvere dubium per prudentem assensum; nam oppositum constat ex dictis ad primum. Unde iterum, labente fundamento, totus discursus ruinam patitur.

quitur, omnia relinqui arbitrio iudicum & aliorum; quia si iudices, & alii etiam, non ex indubita passione, sed ex ratione, ut obligantur, procedant, non possunt non sæpe dubitare de veritate domini; & tunc tenentur uti hac regula. Porro quamvis quivis simpliciter possit fidem dare cuius ex opinionibus probabilibus, sæpe tamen facta aliqua suppositione non potest, ut dictum est ad 2. Præterea moraliter necessarium est, tales suppositiones frequenter intervenire; ideo etiam in opinionibus probabilibus res non ita arbitrio geritur, ut casus paris causæ sæpissime non interveniat; tunc autem regula locum habet. Cæterùm nemo prudenter operans, absque motivo rationabili, dubium deponere potest; quòd tamen motivum sæpe non datur, ut proxime dictum est. Quomodo ergò geruntur omnia ex arbitrio? Verum quidem est, affectum iudicis multum facere, ut pars, in quam propendet, videatur probabilior; sed huic malo obviari non potest, quamdiu iudicia hominibus diversæ naturæ, complexionis, & morum committuntur.

Nil arbitrio, sed solum ratione regulatur, juxta benignam sententiam.

Interim iudices tenentur, quantum possunt, ab omni partialitate abstinere, & non ex passione, sed ex sola ratione sententiam proferre. Hoc autem est, sententiam non arbitrio, sed legibus & ratione regulandam esse.

29. Cæterùm errat Celladeus, comparando testes opposita deponentes cum Auctoribus contraria docentibus: quia testes in tali casu nil probant, nec reddunt dictum suum probabile. At Auctores probant, & probabiliter concludunt, non obstante pari aliorum auctoritate, ut ostensum est hic *quest. 30. 51. & 52.* Sed quidquid sit de hoc, ultima Celladei illatio, quòd non sit ratio, cur in pari causa faveatur reo vel possessori, est nulla; quia sæpe oritur dubium, & paritas causæ aut evidenter innotescit, aut certè tanta verisimilitudine apparet, ut iudex causam habeat parem; tunc autem regula locum habet. Itaque tantum abest, ut reflexio ista aliquid detrimenti afferat benignæ sententiæ, ut argumentum, ex regula favendi possessori desumptum, efficacissimè eam confirmet, & ni fallor, in dubio ac paritate causæ moraliter certam reddat, idque ex paritate iudicis, ut latè probatum est *quest. 24. de Conscientia probabili.*

Error, & mala Celladei illatio.

27. Tertium argumentum procedit de subiecto non supponente, supponitur enim, quòd possessio juvet ad probandam veritatem domini, de quo dubitatur, quòd est falsum. Hoc posito, possessio reddit jus seu titulum possessionis certum, sed dubium relinquit dominium. Jam verò si contingat, vel iudicem vel privatum existimare, dominium non pertinere ad possessorem, aut longè probabilius esse, quòd ad eum non pertineat, tunc quidem regula ista locum non habet; verùm si causa domini vel apud iudicem vel apud privatum sit par, quòd frequentissimè contingit, tum locum habet regula; nec est in potestate ullius tollere inæqualitatem, quam possessio ponit, quia, posita æqualitate prætensionis ad dominium, excessus & præponderantia tituli pro possessore est indubia, & evidens. Ergò nemo in isto casu prudenter existimare potest, rem pertinere ad actorem.

Possessio reddit titulum possessionis certum, sed dubium relinquit dominium.

28. Ad quartum. Ex nostra doctrina non se-

